

גבולות היחידה: דברים פרק ג פס' כג- כט**נושא היחידה: "איש ונבו לו" - תחינת משה לעבור בא"****כתבה: רינת שיק**

הסבר כללי: השיעור יתמקד בתחינת משה, לעבור בארץ טרם מותו. נתבונן בדרכי התפילה והבנת ערכה לחיינו האישיים כפי שעולה מתהליך ומתוכן התחינה של משה רבינו. דרך עיון בפסוקים, ב"אור החיים הקדוש" ובשירה של רחל "מנגד" נלמד ממשה רבינו הנהגות בתפילה הרלוונטיות גם לחיינו האישיים ולעבודה הרוחנית שלנו.

נראה כי תפילה אינה חוזרת ריקם גם אם לא מתקבלת במלואה/ כפשוטה.

פתיחה: המורה יקרין בכיתה קטע מוכר מתוך הסרט "אושפיזין", בו מתפללים / מתחננים בני הזוג משה ומלי לישועה בפרנסה מאת ה' לקראת חג הסוכות. לפני ההקרנה יכוון המורה את התלמידים לכתוב במחברתם כותרת לסצנה או לחילופין תחושות ומחשבות שעולות בהן במהלך הצפייה.

קישור לסרט: <https://www.youtube.com/watch?v=v5M3RFFfEas>

(מדקה: 12:45 ועד 24)

נדון:

- איזו כותרת נתתם לקטע שהוקרן?
- באיזה אופן התקבלה תפילתו של משה בסרט?
- האם מישהו חווה תפילה כזו בעצמו? מה היו הנסיבות?

במידה ולא ניתן להקרין את הסרטון אפשר לבקש מהתלמידים לכתוב על פתק את הבקשה הכי עמוקה שלהם מהקב"ה. נזמין את התלמידים לשתף אותנו במליאה בתהליך הכתיבה ולא בתוכן הבקשות הפרטיות. (כמה זמן אתה כמה לדבר, האם התפללת עליו? כמה? כיצד תרגיש אם תפילתך תענה? ואם לא?...)

עיון בפסוקים:

נקרא את יחידת הפס' המפעימים פעמיים. בפעם הראשונה נבאר מילים קשות (מצ"ב, ע"פ רש"י) וניתן מקום במליאה לתחושות ורגשות שעולות בקרב התלמידים.

ואתחנן= "אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם"

החילות= התחלת/ ה' נתן פתח לתפילה.

ויתעבר= "נתמלא חימה", לשון כעס

הצעות להמחשה: כעת נקרא שוב את הפסוקים מתוך החומש. לפני הקריאה הקולית ע"י המורה, נבקש מכל זוג תלמידים לכתוב במחברתו:
א. מה בדיוק מבקש משה?
ב. עד כמה נענה משה אם בכלל? ולנמק.

חזרה למליאה: נאסוף תשובות לשאלות ששאלנו מהחברות השונות. נוכל להשוות בין משה ומלי בסרט ל"סצנה" של משה רבינו בפסוקים. כדאי לאפשר ביטוי רב לתלמידים בשלב זה. נדגיש לסיכום ביניים: משה מבקש מרבש"ע שתי בקשות: לעבור בארץ ולראותה. אע"פ שהקב"ה נראה כנחרץ באשר לסיורו לבקשות משה, הוא אכן נענה לבקשה אחת: משה מתבקש לעלות אל הר נבו ולראות את הארץ לארכה ולרוחבה. מדובר ע"פ הפרשנים בראיה רוחנית עמוקה, "עד סוף כל הדורות". תפילת משה אינה חוזרת ריקם. מצד אחד, אפילו אדם גדול כמשה צריך להכניע רצונו אל מול רצון ה', לא כל מה שאדם רוצה הוא בהכרח צריך או שהדבר נכון לו/לכלל. ומצד שני, אין תפילה שאינה מתקבלת! גם אם באופן חלקי או באופן אחר ממה שביקשנו.

מסרים והפנמה:

כעת, נזמין את התלמידים לבצע שתי משימות בחברותות:

1. שתפו זה את זה בתפילה משמעותית שחוויתם. על מה התפללתם? כיצד הרגשתם במהלך התפילה? האם הרגשתם שקיבלתם מענה כלשהוא?
(לפעמים עצם התפילה אל אבינו שבשמיים היא המענה לו היינו זקוקים, בחינת "ואני קרבת אלוקים לי טוב"...)
- 2) נסו לדלות מתוך הפס' הנהגות מעשיות בדרכי תפילה. היעזרו בדברי האור החיים הקדוש על תפילת משה:

" מתפילת משה יש לדייק ארבעה תנאים שדרושים לקבלת תפלה, התנאי הראשון, שיתפלל כעני הדופק על הפתח כמו שכתוב (משלי י"ח): "תחנונים ידבר רש", התנאי השני: שיבקש ממקור הרחמים, מהקב"ה באופן ישיר. התנאי השלישי: למצוא זמן הולם לתפילה, כמו שכתוב: (תהלים ס"ט) "ואני תפילתי לך ה' עת רצון", והתנאי האחרון: שתהיה תפלתו ברורה מתאימה ומובנת... כל התנאים הללו התקיימו בתפילת משה. "ואתחנן", לשון תחנונים זה כנגד תנאי א', "אל ה'" שבקש ממקור הרחמים, מהקב"ה ולא דרך מישהו אחר, זה כנגד תנאי ב', "בעת ההיא" זאת אומרת בעת מתאימה לקבלת תפלה שהיא עת רצון ומי כמשה, יודע מתי היא עת הרצון כנגד תנאי ג'. והמילה "לאמר", זאת אומרת הסביר את עצמו במדויק ובאופן ברור ומוגדר- זה כנגד תנאי ד': (ע"פ אור החיים הקדוש, דברים ג', כ"ג).

נסכם יחד בע"פ, האור החיים הקדוש מבקש ללמוד ארבע הנהגות שונות מתחינת משה:

- א. להתפלל כמתחנן, כמו עני הזקוק לחסד.
- ב. לבקש ישירות מרבש"ע

ג. לשים לב לזמן התפילה. עתות מיוחדים כמו תפילה בציבור או בכל עת – עת רצון.

ד. לבקש בקשה ברורה ומדויקת לרצון האדם המתחנן.

נאסוף מהתלמידים הנהגות שונות שאולי מצאו בפס' כגון: שבח לה' וכו')

אילו מבין הנהגות שניסחתם / שלמד "האור החיים הקדוש", היית רוצה לאמץ בפנייתך אל הקב"ה?

• נתבונן שוב בפירוש רש"י למילה "ואתחנן": "אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנינם" – איזו

הנהגה בתפילה לומד האור החיים הקדוש שמתאימה לפירוש זה?

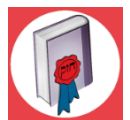
• רשות: עד כמה אתה מרגיש כ"עני הדופק על דלתו" של הקב"ה בזמן תפילתך, כמבקש מתנת חנינם.

מבט שלם:

פרשת ואתחנן היא הפרשה השנייה בחומש דברים. הפרק שלנו הוא חלק מנאום הפתיחה של משה רבינו. נאום זה, כמו שאר הנאומים של משה בחומש דברים נאמר בערבות מואב, ערב הכניסה לא"י בשנת ה-40 ליצי"מ. ישנה מחלוקת לגבי העיתוי של תפילה זו במקור. ייתכן ונאמרה במי מריבה במדבר סמוך לגזירה, אז מיד התחנן משה לביטולה. ע"פ רש"י תחינת משה להכנס לא"י מתרחשת לאחר כיבוש סיחון ועוג כיון שחשב שאולי אז הותר הנדר. ע"פ הרמב"ן תפילה זו מתרחשת בהר העברים אליו עולה משה בכדי להביט על א"י ולהסמיך את יהושע למנהיג אחריו.

סיכום: משה רבינו התפלל תפילות רבות במהלך חייו. ראינו שתפילה זו, תחינה זו מקפלת בתוכה הרבה מאוד רגשות וערכים שקשורים גם אלינו ולקשר שלנו עם רבש"ע.

בדומה לשיח בין ה' למשה, נשים לב כי גם בחיים שלנו, בקשר עם הורים/ מורים ועוד אנו שומעים לעיתים קרובות: "לא!" מהדהד. האם יש לו ערך?

הרחבה והפניות למקורות נוספים:

העשרה לכיתות מתקדמות:

נחלק לתלמידים את שירה של רחל המשוררת "מנגד". כדאי להקדים כמה משפטים על דמותה שלא בהכרח מוכרת לתלמידים בשלב זה.

מנגד

מילים: רחל בלובשטיין

קשוב הלב. האזן קשבת:

הבא? ה'בוא?

בכל צפיה

יש עָצב נבו.

זֶה מוֹל זֶה – הַחוּפִים הַשְּׁנִים

שֶׁל נַחַל אֶחָד.

צוֹר הַגְזָרָה:

רְחוּקִים לְעֵד.

פָּרַשׁ כְּפִים. רְאֵה מְנַגֵּד

שְׁמָה – אֵין בָּא,

אִישׁ וְנָבו לֹ

עַל אֶרֶץ רְבָה.

שאלות בעקבות השיר:

- כיצד מתקשר השיר לפס' שקראנו? , במה הוא דומה להם ובמה שונה מהם?
- מהו "עצב נבו"? , מדוע הוא נמצא בכל ציפיה?
- למה מתכוונת רחל כאשר היא מכריעה: "איש ונבו לו על ארץ רבה"
- למה "קשוב הלב" שלך בתקופת האחרונה? למה אתה מייחל?
- האם חשת פעם כי משאלה/ תקוה שלך נמצאות "מנגד" ?

סיכום לכיתה שקראה את השיר: ראינו בשיעור ובשיר של רחל, כי לעיתים תפילות נענות "רק" בחלקן, משאלות נותרות רחוקות למרות הציפייה הגדולה לקראתן. נסו לחשוב: האם יש ערך למציאות הזו? מה יכול להיות הרווח ממצב נפשי של "עצב נבו"?

דגשים ומאמרים/ הרחבות למורה:

- היחידה יכולה לעורר שלל שאלות ודיונים. האברבנאל מצא לא פחות מ27! קושיות על פסוקים אלו. מומלץ להתייחס באופן מוגבל ולהתמקד במטרות היחידה.
- כדאי לשים לב למעברים בין חלקי השיעור. לשמור על איזון בין הביטוי במליאה לעבודה בחברותות.
- לוודא חלוקה מתאימה לחברותות שתאפשר שיחה כנה ופתוחה בין התלמידים.
- את ההעשרה לשיעור ניתן להשלים גם בשיעור ספרות - חברה.
- ניתן להשמיע את הביצוע לשיר "מנגד"
- <http://www.zemereshet.co.il/song.asp?id=1259>
- (ניתן גם לבקש התייחסות לביצוע במטלת בית).
- בתפילה הבאה של המורה בכיתתו ניתן לקשור אותה למה שלמדנו- הרבה פעמים אנחנו עומדים מול ה' בתחושה ש"מגיע ליי", נעמוד במעגל בכיתה וננסח בע"פ רשימה

של כל הטובות שעשה ה' עמנו במשור הפרט והכלל. כל תלמיד יביע תודה ואז נחל בתפילה.

כעת נשים לב בתפילת שחרית, כי היא ערוכה בדיוק כך, כפי שלמדנו משה רבינו: השבח קודם לבקשה. והתפילה היא תחינה=חינם נבקש.

מאמרים:

"אעברה נא ואראה" /הרב שלמה ישי מתוך אתר בימ"ד וירטואלי, ישיבת הר עציון

<http://www.etzion.org.il/he/%D7%90%D7%A2%D7%91%D7%A8%D7%94->

[%D7%A0%D7%90-%D7%95%D7%90%D7%A8%D7%90%D7%94](http://www.etzion.org.il/he/%D7%A0%D7%90-%D7%95%D7%90%D7%A8%D7%90%D7%94)

"למענכם" / חנן פורת ז"ל / "מעט מן האור", דברים